

Listopad 1944. godine – građani i taoci u Koprivnici

1944. godina je bila godina kada se već jasno naziralo ne samo da se rat približava svome završetku, nego i kako će završiti. Sve su savezničke snage nadirale prema Njemačkoj pa i u samu Njemačku. Iako je Hitler tvrdio da je sve to samo privremeno i da će novo oružje, koje »samo što nisu iskovali njegovi stvaraoci i proizvođači oružja« donijeti preokret u ratu i punu pobjedu njemačkom oružju.

Ipak, sve se odvijalo drugačije, a sva zbivanja govorila da su Hitlerove izjave samo tlapnje čovjeka utopljenika koji se i za slamku hvata.

Nas posebno zanima razvoj situacije na frontovima potkraj 1944. godine, osovito zbivanja u kolovozu, rujnu i listopadu 1944.

20. kolovoza počinje Crvena armija svoju ofenzivu na Rumunjsku. Već 23. kolovoza svrgnut je i uhapšen rumunjski »Führer« Antoanescu, dok nova rumunjska vlada traži primirje i prekida sve odnose s Njemačkom. 24. VIII Crvena armija zauzima Kišinjev i oslobađa Moldaviju i Besarabiju, a već 25. istog mjeseca Rumunjska naviješta rat Njemačkoj.

5. IX zapadni saveznici ulaze u Luksemburg i Nizozemsku, a SSSR naviješta rat Bugarskoj. Već 8. IX osnovana je vlada Otečestvenog fronta koja odmah naviješta rat Njemačkoj. Bugarske jedinice odmah počinju sudjelovati u progonu Nijemaca.

Crvena armija počinje iz Rumunjske 28. IX ofenzivu protiv Nijemaca u Mađarskoj, a 11. X britanska vojska oslobađa Atenu i Pirej.

10. X počinje zajednička operacija NOV i Crvene armije za oslobađanje Beograda, a 13. X naše jedinice oslobađaju Split.

I u Podravini je vrlo živo. X zagrebački korpus ojačan sa dvije banijske brigade i VI slavonski korpus čiste i donju i gornju Podravinu od neprijatelja.

Što se pak tiče neprijatelja kod njega je situacija vrlo teška. Nijemci su shvatili, pa čak i službeno priznali u svojim povjerljivim dokumentima, da se domobranstvo – regularna mobilizirana NDH-vojska – nalazi pred rasulom, što je moglo dovesti i do ispadanja NDH iz Osovine. Za taj su slučaj njemački stratezi predvidjeli da njemačka vojska preuzme svu vojnu i civilnu vlast u NDH. Međutim, vlada NDH izjavljuje da je potpuno odana »Führeru«, te obećava da će ukinuti domobranstvo i formirati mješovite ustaško-domobranske jedinice, pod zapovjedništvom provjerenog starješinskog kadra. Nijemci su na to pristali i čak zahtijevali da se to što prije provede, jer ionako nikad nisu imali mnogo povjerenja u domobranstvo.

Eto, takva je bila situacija uoči napada za oslobodnje Koprivnice 1944. godine.

U Koprivnici ustaše su prije svega izgradili najmoderniju obranu i po dubini i s najmodernijim naoružanjem. Na samom vanjskom rubu obrane uveli su u žice električnu struju.

U Koprivnicu su se pak slegli bjegunci iz ustaških uporišta koja su oslobodili partizani i koji su u redove branitelja unijeli prilično veliku paniku.

Međutim, ni Rafael boban, poznati zapovjednik zloglasne Crne legije, koji je bio i zapovjednik obrane Koprivnice, nije mirovao.

Sve bjegunce koji su stigli u Koprivnicu odmah je mobilizirao i rasporedio u jedinice. Nije im dopustio da hodaju okolo i šire paniku. Nadalje, mobilizirao je i sve ustaše iz pripremnih bojni kao i domobranske bjegunce, sve ih obukao u ustaške uniforme i poslao na položaje. Znao je da će se u ustaškim uniformama boriti i oni koji se inače i ne bi, i koji bi se najradije predali, jer je ustaška uniforma značila i preuzimanje odgovornosti za ustaške zločine, a ti su zaista bili više nego teški.

A sada da malo pogledamo, kako je situacija izgledala u očima koprivničkih građana. Naime, dr Leander Brozović ostavio je za sobom pismene bilješke o tom vremenu, a posebice o borbi za oslobodjenje Koprivnice u listopadu 1944. godine pa ću na temelju tih bilježaka i sjećanja preživjelih građana opisati kako je to izgledalo.

5. IX 1944. vode se jake borbe s partizanima na Bilogori. Poslije podne će biti sprovod poginulih ustaša. Među ustašama vlada velika nervoza. 6. IX potukli su se međusobno ustaše u zgradi bivše gimnazije. Čak su i pucali jedni na druge. Jedan je poginuo, a dvojica su ranjena. Jedva ih je smirio ustaški pukovnik Boban.

7. IX premješten je »plac« s glavnog trga na prostor između gradskog poglavarstva i Nemčičeve kuće (na mjestu gdje se i danas nalazi) da ne smeta kretanju vojske (ustaške).

13. IX sirene javljaju opasnost iz zraka. Kako smo kasnije saznali, avioni su bombardirali Gyekenes. Pošta nije došla u Koprivnicu, već desetak dana. Kažu da i neće tako skoro.

Narod se nada da će rat uskoro završiti. Neki se čak i klade da će za dva do tri tjedna biti sve gotovo. Svima je, naime, jasno kako stvari stoje.

Nad glavama gotovo svakog dana lete golema jata englesko-američke avijacije. Bombardiraju preostali Hitlerov teritorij.

14. IX u gradu su velike ustaške vojne vježbe. U posebnom transportu otpremili su uhapšenike obitelji dr Bardeka te neke đake, među kojima i sina Gustija Hercega, Josipa Hercega.

21. IX oko ponoći, urlali su nad gradom »neprijateljski« avioni. Ujutro, oko 4,30 krenuli su ustaše kamionima nekom u pomoć. Kasnije smo saznali da su krenuli u pomoć Virovitici koju su napali partizani.

23. IX održavala se matura (gimnazijska) u stanu profesora A. Neimarevića uz obvezatno bježanje u podrum.

28. IX razglasna je postaja objavila da se zabranjuje približavanje gradu, odnosno obrambenim položajima na daljinu manju od 20 metara od bodljikavih žica, kao i hodanje stazama i puteljcima koji vode u grad. Naime, kažu, tu su postavljene mine.

30. IX bio je sprovod jednom njemačkom vojniku. Postavljao je mine kod pravoslavnog groblja pa je jedna eksplodirala i on je poginuo. Tadašnje mjesne novine »Podravska straža« javljaju s tim u vezi: »Vršeći svoju dužnost... poginuo je 29. IX 44. pionir – Feldwebel Rudi Horst Roscher«.

6. X 1944. konačno i Radio-Zagreb javlja o borbama s partizanima. Kod Virovitice i Pitomače vode se oštre borbe. Gradom jure automobili amo tamo. Na sajmište je stiglo 10 novih topova.

Ujutro su se gradom vrzmali i tenkovi. Prvi put smo ih vidjeli izbliza. Pošte nema, pa niti činovničkih i radničkih plaća.

Naravno ne stižu i novine.

7. X grad je prepun vojske. Ispred kotarske oblasti (danas općina) mnoštvo motocikla, teretnih automobila, pa i tenkova. Od 12 do 15 sati bila je uzbuna. Nad glavama stotine aviona kao da namjeravaju srušiti čitav svijet. Motocikli, tenkovi i automobili sakrili se u park. Zujalo je kao u paklu.

Jedan ili dva aviona bombardirali su most kod Gyekenese. Na mostu je poginula podvornikova iz carinarnice, koja je upravo prolazila preko mosta.

9. X »Krugoval« (radio, odnosno razglasna postaja) upravo je javio da se skraćuje vrijeme dozvoljenog kretanja do 10 sati navečer.

10. X gradski radnici rušili su ograde oko šetališta, zbog toga da se vojna vozila u slučaju zračnog ili kakvog drugog napada mogu skloniti u šetalište pod drveće.

Dan prije su ustaše hapsili sumnjive građane, među kojima i uglednog građanina upravitelja bolnice Josipa Novačića (nisu ga ustaše podnosili jer je iskreno surađivao prije rata s gradskim povjerenikom komunistom Ivom Hiršlom, profesorom i čitavim lijevim krilom HSS-a, koje je prilikom oslobođenja Koprivnice 1943. čitavo otišlo u partizane. Istodobno su uhapsili i bolničarku Miru, s kojom je on usko surađivao.

12. X noću partizani su bili u Bregima i Hlebinama, gdje su zapalili pučku školu u kojoj se zabarikadirala »bijela garda«.

13. X (trinaesti i petak) u gradu velika uznemirenost. Kruže razne glasine.

Noću prema jutru od 12. na 13. hapšeni su taoci – ugledni građani.

Zatvoreni su u židovskom hramu, templu.

U svim dosadašnjim vojnim prikazima borbe za oslobođenje Koprivnice u X mjesecu 1944. godine mogu se naći samo vojni razlozi za taj napad. No i te kako su važni bili i politički razlozi. Naravno da je Koprivnica bila u ovom ratu važno strateško uporište, ne samo za ustaše nego i za Nijemce, pa su o njenoj sudbini javljale sve strane radio-stanice. No ovdje je bilo važno još nešto. Koprivnica je bila središte nastajanja jezgre HRSS, tj. onog dijela HSS-a koji je krenuo u NOB. Oдавle je bio Miškina, kojeg su ustaše na sve načine nastojale na-

tjerati da stupi u ustaški pokret i da tako pokažu da se on i taj najnapredniji dio HSS odvojio od politike bratstva sa svim ostalim slavenskim narodima Jugoslavije, a posebice sa srpskim narodom. To im je bilo posebno važno, budući da je on bio u Srbiji na političkim zborovima, gdje ga je narod bolje dočekao nego samog Mačeka. Kako im se on nije htio priključiti ni po cijenu života, oni su ga zvjerski ubili u Jasenovcu i time sebe onemogućili među naprednim dijelom HSS-ovaca, odnosno, kako ih mi zovemo, »lijevim krilom HSS-a«. No postoji još nešto, što je za ustaše bilo i te kako važno.

U to su se, naime, vrijeme nalazili u Koprivnici »u internaciji«, bivši ustaški ministri Vokić i Lorković, prvi ministar vojni, a drugi ministar vanjskih poslova. Bili su to ljudi koji su potpuno pouzdano znali da je rat za Njemačku izgubljen, pa su željeli spasiti takozvanu NDH tako što bi se povežale sa zapadnim saveznicima i »spasili što se spasiti daže«. Naravno, to im nije moglo uspjjeti, jer je na ustaškim rukama bilo i previše nevine krvi. Prema podacima naše historiografije, Pavelić je znao za tu zavjeru i čak se neko vrijeme kolebao da ih podrži, ali kad je shvatio da za njega ne može biti milosti i kad su za čitavu stvar saznali i Nijemci, on je tu dvojicu osudio na smrt i likvidirao.

Bilo bi za ustaše strašno kad bi partizani zarobili tu dvojicu jer bi tu izbile na javnost mnoge stvari koje bi za ustaše i njihove daljnje namjere bile kobne. A bila su ta dvojica »internirana« u kući u kojoj se danas nalazi Gradska knjižnica.

Eto, i to je bio jedan od razloga za očajnički otpor što su ga pružali ustaše kao i to što je Zagreb slao avionima pomoć Bobanu sve što je imao na raspolaganju, iako to nije bilo mnogo.

A sad da se vratimo našoj kronologiji.

13. X Boban održava sastanak sa svojom vojskom i najavljuje da će partizani napasti grad.

Gradom kruže glasine, kako je sâm Tito naredio da se oslobodi Koprivnica kao i čitava Podravina najkasnije do 15. X da bi partizanska vojska imala gdje prezimiti i prehraniti se.

Prvi su se partizanski topovi javili oko 23,30 sati u noći. Građani su preselili u podrum.

Negdje oko 1,30 završavala je razglasna postaja. To je naredio osobno Boban da podigne moral svojim ustašama. Ujutro je pak na glavnom trgu završavala i limena glazba. Opet po Bobanovom nalogu. Čulo se nekoliko strahovitih detonacija negdje u gradu.

U bolnici zbrka. Bolesnike spremaju u prizemlje i podrum. Ustaški topovi pucaju iz samog središnjeg dijela grada.

No ustašama i njihovim prišipetljama valja dići moral pa se šire vijesti kako stiže pomoć i to osobno od ustaškog generala Moškova.

14. X čitavog jutra lete nad gradom saveznički avioni. Građani se boje da ne istresu svoje bombe i na Koprivnicu. Čitav dan traju zesteke borbe oko grada. Navečer je počeo partizanski juriš na grad negdje već oko 18 sati. Borbe su trajale čitavu noć.

Čitav dan gradom prolazi limena glazba. Boban diže moral svojim ustašama i pristašama.

15. X – nedjelja – borbe traju čitav dan. Poslije podne negdje oko trinaest sati strka. Zatajila 37. (Kožićeva) bojna i htjela napustiti položaje. Tom prilikom je stradao Koprivničanac »kulturbundaš« trgovac Dragutin Kos. Dotrčao je u grad panično vičući kako su partizani već u bolnici. Ubili su ga ustaše na licu mjesta. Isto se dogodilo i s jednim drugim bjeguncem, oficirom (na-

vodno domobranskim) koji je bježao i naišao na Bobana negdje kod ljekarne kod župne crkve. Kad se nije htio pokoriti Bobanovoj zapovijedi da se vrati na položaj, Boban ga je po kratkom postupku ustrijelio. Energичnim, bolje reći bezobzirnim nastupom, stijeljajući bjegeunce na licu mjesta Boban ih je vratio u borbu i partizani, koji su već stigli do prvih kuća na Brežancu, morali su se povući.

U noći je Koprivnica snažno bombardirana. Jedna je bomba pala i u dvorište kuće u kojoj su se nalazili u zatočenju (internaciji), bivši ustaški ministri Vokić i Lorković.

Kakvo je bilo raspoloženje među ustašama, jasno se vidi još po nečemu. Naime, toga je dana na kandelaboru ispred tadašnje Vošćickijevе knjižare obješen ustaša, koji je ispod ustaške uniforme imao civilno odijelo. Na njemu je bila obješena ploča s natpisom: »Ja sam izdajica svoga naroda!«

Dolazili su avioni iz Zagreba i bacali municiju i drugu vojnu opremu za ustašku posadu.

Ustaška propaganda želi natjerati i svojim i narodu strah u kosti. Šire glasine kako su partizani poklali u Peterancu Udbinjane (ljude koje su ustaše preselili u Podravinu iz krajeva u kojima su vladali partizani. Bile su to ustaške porodice, ali, zapravo, običan svijet koji je želio izbjeći strahote rata). Naravno glasina je bila lažna.

Vode se jake borbe u pravcu Peteranca.

Najjače borbe vode se poslije podne. Nekoliko juriša na grad. No ustaški strah pred time da bi morali odgovarati za svoje zločine, odbio je sve napade.

16. X borbe su trajale sve do 5 sati ujutro. Poslije toga su se partizani počeli povlačiti.

Oko podne obješen je ispred bivše trgovine Seheyera kovač iz Reke.

Gimnazijalke skupljaju hranu za ranjenike.

Dolaze prve vijesti sa bojišta, mrtvi partizani kraj bolničkog majura. Jedan ustaša odrezao je glavu poginulog partizana i donio je Bobanu. Taj ga je najurio, jer je to bilo nezgodno zbog građana.

Oko 17 sati dolazi pet aviona. Bacaju bombe na Miklinovec i oko Miklinovca i mitraljiraju narod, jer su se partizani već povukli.

Kojekuda po gradu bio je veći broj obješenih. Sada ih skidaju s vješala i zakapaju iza gradskog dvorišta.

Ponovno bacaju padobrane s municijom i ostalim potreštinama.

U borbama je najviše postradao Brežanec. Od topovske paljbe najviše je stradao istočni dio grada, dok su zapadni dijelovi s predgrađima Banovec i Dubovec pošteđeni.

17. X građani još uvijek spavaju po podrumima. Ujutro su šegrti mobiliziranih stolara, a u prvom redu Andrije Pavlovića (koji je bio talac u židovskom hramu), vozili velike količine mrtvačkih sanduka i križeva za pale ustaše. Poginula su 104 ustaše, kako se ustanovilo na temelju izrađenih križeva i lijesova.

Počelo je čišćenje grada od žbuke, opeke i raznih krhotina.

Poslije podne su pokapali poginule.

Poginulo je i dvadesetak civila u gradu.

Nad gradom neprekidno lete »neprijateljski« avioni, a svuda po gradu mnogo nerasprsnutih granata. Bile su to partizanske granate, ali su ih radnici koji su ih proizvodili sabotirali, jer su potjecale iz ustaških skladišta i tvornica.

Prije svega valja spomenuti da su ustaše, nakon što su pokupili taoce, obavijestili štab X korpusa Zagrebačkog da će taoce pogubiti, ukoliko partizani napadnu grad.

Popis talaca

(sastavio naknadno dr Leandar Brozović)
uhapšenih u noći od 12. na 13. listopada 1944.

1. Barabaš Edo, trgovac
2. Bruketa Mato, željezničar
3. Brulja Andrija, željezničar
4. Cikuša Sonja, učiteljica,
5. Čiković Gjuro, Miklinovec,
6. Čmelić Marija, rođena Doleneć, sada Šubarić. Poginulo dr Marijan Čmelić bio pravni referent X korpusa
7. Deverdek Dušan
8. Doleneć Gjuro, trgovac stokom
9. Doleneć Pavao, trgovac stokom, otac Čmelić Marije
10. Dragosavac Dane, financ
11. Friedrich Viktor, krojač, otac poznatih sportaša
12. Gašparić Gjuro, zubar
13. Grahovac Vid, gostioničar,
14. Granželić Josip,
15. Herceg Marija,
16. Hlebec Ivan, seljak iz Bregi,
17. Hrubec Vendelin, trgovac,
18. Hrubec Anastazija, domaćica, supruga Vendelina,
19. Hrubec Vlado (Dado – 10 godina) živ i danas,
20. Ivković Stjepan, inž. šumarstva,
21. Jambrešić Slava, danas liječnik, udata Svarc.
22. Jančec Elza, rođena Kreutzer,
23. Jarža Martin, činovnik,
24. Jarža Milka, domaćica, njegova supruga,
25. Kelemen Stjepan, željezničar,
26. Klisurić Gojko, željeznički prometnik,
27. Kovačić Ana, sada Gačić,
28. Kraljić Branko, inž. šumarstva,
29. Kršun Mimica, radnik
30. Kršun Anka, radnica,
31. Kučić Gjuro,
32. Lusnički Leopold,
33. Ledarić Anica,
34. Ljubski Jelena, sa unučicom,
35. Loborec Janko, trgovac i obrtnik,
36. Maček Gjuro, grobar,
37. Maček Ana, grobar,
38. Miculinić Boris, gimnazijalac,
39. Milovanović Dušan, pismoslikar,
40. Mikuličić Eliza, apotekar,
41. Momčilović Dušan, željezničar,
42. Nemeć Martin, zubar,
43. Novak–Kovačić ili Kolarić Barica (možda Novaković),
44. Obran Stjepan, obrtnik,
45. Pleteš Josip,
46. Pobi Ignac,
47. Pobi Stjepan,
48. Pavlović Andrija, stolar
49. Ravnika inž. Milan, gradski inženjer,
50. Rukavina N. supruga financa,
51. Rožmarić Alojz, kemijska čistionica, obrtnik
52. Sambol Florijan,
53. Samošanec Tomo, gostioničar,
54. Serdar Višnja, supruga prof. Ljube Serdara,
55. Sužnjević Gjuro,
56. Šestak Josip, Miklinovec,

57. Šestak Franjo,
58. Simatović Franjo, željezničar,
59. Simatović Marija, kućanica, supruga,
60. Španiček Marija,
61. Štok Franjo, stariji
62. Tkalec Ignac, željezničar,
63. Trstenjak Rudolf, odvjetnik,
64. Vojvodić Nikola, željezničar,
65. Vukodlak N., željezničar,
66. Vukotić Ivan, podvornik,
67. Vuljak Pavao, Miklinovec,
68. Zember Eva,
69. Zuber Milan,
70. Zuber Jovanka,
71. Zelić Mihovil,
72. Zelić Katica.

Sve prema podacima koje je skupio dr Leander Brozović.

On nadalje navodi kao one za koje nije siguran, a to su

1. Zečićeva supruga,
2. Novak iz Banovca
3. Mihoković, trgovac starom kramom,
4. Mamula mlađi, željezničar,
5. Kralj iz Miklinovca,
6. Figač Gjuro iz Jagnjedovca, itd.

Međutim, dr Brozović nije uspio saznati sve, bilo je još talaca. No ti nisu bili zatvoreni u židovskom hramu nego u štaglju Tome Čikovića – koji je tada bio u partizanima – današnjoj Ulici Pavleka Miškine.

Uspio sam ustanoviti samo taoce koji su bili iz Herešina, a to su bili:

1. Lončarić Vinko,
2. Vargović Ivan,
3. Dvorski Josip
4. Ozmec Franjo,
5. Ozmec Ivan,
6. Mihalić Tomo,
7. Tomiša Franjo,
8. Gabaj Martin.

Danas je živ Tomiša Franjo, koji je čak napisao i podatke o povijesti Herešina.

Osim ove osmorice Herešinčana bilo je u Čikovićevo štaglju još nekoliko talaca iz susjednih sela, ali se Tomiša ne sjeća kako su se zvali.

Taoce su pokupili u noći od 12. na 13. listopada.

Čim su ih dopremili u židovski hram, ubrzo se kod njih pojavio osobno Boban koji im je rekao, da nije niti on niti njegovi ustaše taj koji ih je birao, nego njihovi vlastiti sugrađani. Kasnije se saznalo da je jedan od glavnih špijuna ustaških i njemačkih bio Vilko Horvat, koji je inače uvijek živio na grbači svoga poštenoga oca, geometra, a »zaposlio se« tek kad su ustaše došli na vlast.

Prvog dana je još bilo relativno snošljivo. Čuvali su ih domaći ustaše, a građani iz susjedstva dali su im slamu za ležaj.

Međutim, stvari su se ubrzo izmijenile. Postavili su im za čuvare crne ustaše, pa je bilo svakako. Ti su posebno uživali u »ustaškim šalama«, na primjer: ovoga ću ili ovu ja zaklati, i slično. Ipak taoci nisu pali duhom, čak su počeli vaditi neke štange iz ograde unutar templa, da makar što skuplje prodaju život. Višnja Serdar uspjela je čak prvog dana poslati i pismo svojoj majci, u kojoj je sokoli da bude jaka, jer će ona biti jedina koja će još ostati u obitelji da postavi na noge Zorana, njenog i Ljubinog sina.

Nitko nije plakao, nitko nije klonuo duhom, jer su znali da se radi o slobodi i opstanku hrvatskog i svih ostalih naroda Jugoslavije. Znali su da Hitler namjerava uništiti sve ostale narode, a posebice Slavene i na njihovu zemljištu naseliti Nijemce.

Partizani su se povukli, a taoci ostali živi.

Ostali su u Bobanovim rukama i bivši ustaški ministri Vokić i Lorković, koji su ubrzo otpremljeni iz Koprivnice i likvidirani.

O pokušajima građana da pomognu partizanima nema posebnih podataka, no ipak se ponešto zna.

Tako ustaško glasilo »Ustaša«, broj koji je izišao poslije partizanskog napada na Koprivnicu, piše, kako su neki izdajice u gradu pucali s nekih tavana na ustaše, no ubrzo su kažnjeni »pravednom ustaškom kaznom«. Inače, u tom broju piše o obrani Koprivnice, kao da je značajnija nego obrana Staljingrada. Sami pišu, kako su pratizani proširili vijest da je Boban pobjegao avionom u Zagreb. No, on se odjednom pojavio u Koprivnici. Pisano je tako kao da je zaista bio odletio u Zagreb da pozuri slanje pomoći, a posebice municije i ostalih potreba, te se odmah vratio, no do sada nisu pronađeni dokumenti koji bi to potvrdili.

Bobanovci su zatvarali ugledne građane, pa i one koji na izgled nisu imali nikakve veze s partizanima. Tako je, na primjer, prije napada na Koprivnicu, i to prilično prije toga, bio uhapšen i »major« Staneković, upravitelj električne centrale. Ipak, se spasio, jer mu je kum djetetu bio poznati Pavelićev domobranski general Štancer, koji je bio njegov komandant za vrijeme prvog svjetskog rata. Štancer je međutim stupio u vojsku NDH, ali Staneković to nije htio, iako ga je na to nagovarao i Štancer osobno. Naprotiv, održavao je vezu i s partizanima, preko svoje rođakinje iz Sokolovca Mileve Marinković.

Major Staneković je za vrijeme borbi za oslobođenje Koprivnice isključio struju iz žice u opkopima, ali je smjesta doletio Boban i napao ga. Obranio se da je napetost struje prevelika i da se sve može raspasti. No Boban je naredio da se struja smjesta pusti, pa šta bude da bude. Bio je svjestan da bez toga ne bi mogao obraniti grad. Raznih događaja iz toga vremena ima mnoštvo, ali tko bi to sve skupio i napisao!

Što se tiče talaca u Čikovićevo štaglju, tu je situacija bila drugačija. Naime, herešinski su ustaše odmah pozurili k Bobanu i zahtijevali da se tim taocima ne smije ništa dogoditi, jer bi se partizani mogli osvetiti na njihovim obiteljima, koje su ostale u Herešinu, gdje su bili partizani.

I još jedan kuriozum. I to provjeren. Naime, i Boban je spasio jednog Židova, inženjera Schöntaga, koji je bio stručnjak u koprivničkoj električnoj centrali. Njega su, naime, iako među zadnjima, otpremili u Jasenovac. Kako je centrala bez njega svaki čas stala, Boban je upitao majora Stanekovića, zbog čega se to događa. Ovaj mu je objasnio da centralu može držati u radu samo inženjer Schöntag.

Boban je odmah otišao u Zagreb, uzeo od Pavelića nalog da se Schöntag pusti iz Jasenovca, a zatim s tim nalogom otišao u Jasenovac i zatražio od Luburića da mu dovede Schöntaga, jer ga mora nešto važno pitati. Kad je Schöntag došao, Boban je samo predao Luburiću nalog za oslobođenje i otišao sa Schöntagom.

Znao je on, da Luburić često radije ubije one kojima je odobreno da budu oslobođeni, nego da ih pusti.

Tako je inženjer Schöntag ostao živ. ispričali su mi to zajedno i inž. Schöntag i major Staneković.

Što se tiče samih talaca, zaista su pokupili sve same pristaše partizana, odnosno ustaške protivnike, a većina je od njih i surađivala s partizanima.

Ne bih posebice nabrajao, ali smatram da moram spomenuti barem neke, za koje ja osobno znam da su surađivali sa mnom.

Tako je kod Rožmarić Alojza, kemijska čistionica, dolazio redovito kurir s Kalnika i odnosio vijesti koje bi Rožmarić sa drugima skupio. Taj je kurir bio mlinar iz Velike Mučne, Josip Bakanj. On je donio i pakleni stroj koji je zapalio sjenik, (vojni) koji se nalazio nasuprot današnje »Podravke«.

Isto tako smatram potrebnim spomenuti i dr Trstenjaka i njegovu suprugu, koji se međusobno nisu najbolje slagali, ali su bili složni u borbi protiv hitlerizma. Kod njih je bio punkt za prihvaćanje izbjeglica koji su

preko Mađarske dolazili iz okupirane Čehoslovačke. Posredovao sam u prenošenju dokumenata za njihove potrebe, ali nikad ni sa jednim nisam razgovarao. Upoznao sam se s jednim od njih u partizanima na Papuku, Oskarom Karafiatom, koji mi je tamo ispričavao kako je došao u Jugoslaviju preko Koprivnice i kako su ga primili i dalje otpremili obitelj Trstenjak.

Što se pak tiče rada partizanske obavještajne službe u gradu za vrijeme ovih borbi, ona je bila onemogućena. Boban je tako čvrsto zatvorio sve prilaze i izlaze iz grada i u grad, da nije mogla proći, kako se ono kaže – ni ptica.

Stoga i jesu za partizane bile ovaj puta stvari mnogo teže nego prilikom prvog oslobođenja Koprivnice.

Ipak od toga vremena nije prošlo ni godinu dana, a Koprivnica je bila konačno oslobođena.